

CALL TO ACTION FOR A TOMORROW WITHOUT TOXICS

Poziv na akciju za sutrašnjicu bez toksičnih hemikalija

Hitan poziv za usvajanje snažnog SAICM okvira za period posle 2020. godine (SAICM-Beyond -2020-Framework) kojim se osigurava bezbedno upravljanje hemikalijama i otpadom!

Sve veća proizvodnja i korišćenje štetnih hemikalija, zagađenje i otpad prerasta u treću planetarnu krizu^[1], pored već postojećih kriza uzrokovanih klimatskim promenama i ugrožavanjem biodiverziteta. Neophodno je hitno delovanje usmereno na rešavanje celokupnog životnog ciklusa hemikalija, uključujući i fazu otpada, čime bi se istovremeno rešavale i pretnje po ljudsko zdravlje i životnu sredinu koje polaze od enormne upotrebe hemikalija, preko lošeg upravljanja hemikalijama i otpadom, do sve veće proizvodnje i eksploatacije sirovina. Mi, dole potpisane organizacije, upućujemo zajednički hitan poziv vladama, industriji i drugim zainteresovanim stranama da rade na stvaranju budućnosti bez toksičnih hemikalija. Pozivamo ih da aktivno smanje svoj hemijski otisak i da prevencija, smanjenje i dobro upravljanje hemikalijama i otpadom postanu prioritarno pitanje.

Količine hemikalija koje se trenutno koriste u industrijskim procesima, poljoprivredi i proizvodima za svakodnevnu upotrebu utiču na masovno izlaganje ljudi i ekosistema štetnim supstancama. Sveprisutna, prekomerna i često nekontrolisana upotreba hemikalija, njihovo nepravilno skladištenje i odlaganje, akcidentne situacije i generisanje velikih količina otpada uopšte, a posebno loše upravljanje otpadom, dovode do oslobađanja štetnih hemikalija u životnu sredinu, lance ishrane i žive organizme. One zagađuju vazduh, zemljište i vodu, imaju štetno dejstvo na divlje životinje i uzrokuju gubitak biodiverziteta. Izloženost opasnim hemikalijama dovodi do reproduktivnih i neuroloških poremećaja, utiče na više generacija, a između ostalog dovode i do gubitka sredstava za život. Teret nesrazmerno pada na finansijski najugroženije, najranjivije i marginalizovane grupe, kao što su starosedelačke zajednice, stanovnike juga planete, radnike u industriji i poljoprivredi, žene i decu. Sve ovo čini upravljanje hemikalijama i otpadom sveobuhvatnim pitanjem.

Strateški pristup međunarodnom upravljanju hemikalijama (SAICM) i Deklaracija iz Dubaija, usvojeni 2006. godine na Prvoj međunarodnoj konferenciji o upravljanju hemikalijama (ICCM1), imali su za cilj postizanje dobrog upravljanja hemikalijama i otpadom tokom celokupnog životnog ciklusa do 2020. godine^[2]. Danas, u 2022. godini, postoji još hitnija potreba za delovanjem. SAICM je identifikovao važna pitanja i stvorio višesektorsku platformu

i proces sa više zainteresovanih strana za delovanje, koji uključuje vlade, civilno društvo, kompanije, univerzitete i naučnu zajednicu. Međutim, opšti cilj nije postignut, a ostvareni napredak je nedovoljan i uglavnom je ograničen na prikupljanje informacija, dok je preduzeto samo nekoliko konkretnih mera za smanjenje rizika. Štetni uticaji na zdravlje ljudi i životnu sredinu od eksploatacije sirovina, proizvodnje, upotrebe i odlaganja hemikalija i dalje postoje.

Vremena za gubljenje nema. Potreban nam je sporazum za snažan SAICM okvir za period posle 2020. godine koji zahteva više od Deklaracije iz Dubaija o međunarodnom upravljanju hemikalijama^[3] i obezbeđuje ambiciozno smanjenje i prevenciju štetnih hemikalija i otpada na globalnom nivou, a koji će doneti stvarne promene, uključujući primenu bezbednijih alternativa. Naša vizija je svet u kome hemikalije i otpad više nemaju štetan efekat na zdravlje ljudi i životnu sredinu i gde svi ljudi žive u bezbednom i zdravom okruženju, bez pretnji za ekosisteme i buduće generacije od toksičnih hemikalija. Pozivamo sve zainteresovane strane da se posvete ovom cilju i povećaju svoj angažman, izražavajući konkretnu volju za smanjenjem zagađenja naše planete. Potreban nam je novi SAICM okvir za period posle 2020. godine koji će:

- Prepoznati i primeniti [principe predostrožnosti i održivosti](#) kao osnovne principe i obrazloženje svih mera. Pratiti hijerarhiju prevencije, eliminacije i minimizacije opasnih hemikalija.
- Uključiti mogućnost [pokretanja obavezujućih elemenata upravljanja hemikalijama i otpadom u celokupnom životnom ciklusu](#), uključujući eksploataciju sirovina, proizvodnju, upotrebu i odlaganje hemikalija.
- Utvrditi [ambiciozne ciljeve](#). Učiniti nacionalne akcione planove obavezujućima za sve zainteresovane strane na koje se SAICM odnosi, a naročito aktivnosti koje se odnose na implementaciju i monitoring. Uključiti konkretne aktivnosti za rešavanje pitanja koja izazivaju zabrinutost u SAICM nacionalnim akcionim planovima, kao i za samo obrazovanje i mere podizanja svesti. [Osigurati da se primenjuje grupni pristup regulisanja hemikalija sličnih hemijskih struktura](#) u odgovarajućim akcionim planovima.
- Uspostaviti mehanizme za [sprovođenje i izveštavanje o napretku, nezavisni monitoring i mehanizme za poštovanje propisa](#).
- Realizovati [sprovođenje na svim nivoima](#) (lokalnom, nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou) i osigurati ga kroz nacionalne akcione planove. SAICM okvir za period posle 2020. godine [uskladiti sa drugim globalnim sporazumima](#), uključujući budući pravno obavezujući Sporazum o plastici^[4] ili buduću međunarodnu regulativu o pesticidima^[5].
- Obezbediti višesektorski karakter SAICM i učešće više zainteresovanih strana. Osigurati da se [pregovarački proces odvija na način koji garantuje jednako i pravedno učešće svih zainteresovanih strana i nosilaca prava](#), kao i mogućnost uvođenja doprinosa, posebno civilnog društva.
- Obezbediti [solidno, održivo i pouzdano finansiranje internalizacijom eksternih troškova](#), po principu [zagađivač plaća](#). To bi se moglo postići koordinacijom poreza na hemikalije koji ubiru države u kojima se hemikalije proizvode^[6], obezbeđujući i dajući

prioritet podrški zemljama u razvoju. Organizacije civilnog društva, starosedelačke i naučne zajednice, uključujući naučne zajednice građana treba da imaju pravo na finansiranje. Treba istražiti i sprovesti dalje opcije za primenu principa zagađivač plaća.

- Osigurati da SAICM okvir za period posle 2020. godine **rešava identifikovane nedostatke iz prethodnog okvira**, posebno da se razvijaju rešenja za sva već identifikovana prioriteta pitanja koja izazivaju zabrinutost (*eng. Issues of Concern-IoC*) i da se shodno potrebama uključuju nova. Na aktuelnim prioritarnim pitanjima treba raditi sve do rešavanja istih^[7]. Ovo uključuje npr. globalnu zabranu veoma opasnih pesticida (*eng. Highly Hazardous Pesticides-HHP*) i njihovu zamenu agroekološkim sredstvima u skladu sa odlukom ICCM4, mere za smanjenje izloženosti ljudi i životne sredine hemikalijama koje remete rad endokrinog sistema (*eng. Endocrine Disrupting Chemicals-EDC*), kao i transparentnost i sledljivost informacija o hemikalijama u proizvodima.
- Osigurati **globalno jednake nivo bezbednosti** svuda i za svakoga. Države moraju da obezbede zaštitu ljudi i životne sredine kroz zakone i propise kojima **pozivaju proizvođače na odgovornost** u celokupnom lancu snabdevanja i tokom celog životnog ciklusa. **Ukloniti neetičke i neprihvatljive dvostruke standarde**.
- Podržati pristup **obavezujućem Globalnom minimalnom standardu o transparentnosti**^[8] kao prvom koraku za hemikalije u proizvodima i uvođenju obeležavanja u skladu sa smernicama UNEP SCP^[9]. Ovim se može obezbediti transparentnost i sledljivost, koje su, zajedno sa pravom na znanje, ključni zahtevi za bezbednu cirkularnu ekonomiju na globalnom nivou. Pored toga, ovim se pomaže u otklanjanju dvostrukih standarda pri prodaji proizvoda u zemljama sa manje ambicioznim zakonodavstvom o hemikalijama, čime se osigurava jednak nivo bezbednosti svuda i za svakoga.
- Proceniti izloženost i rizik ljudi od opasnih hemikalija, u zavisnosti od područja stanovanja, zanimanja, socijalnog i ekonomskog statusa, starosti i pola. Uzeti u obzir da su deca posebno osetljiva na opasne hemikalije i da moraju biti zaštićena tako da ne pretrpe posledice zagađenja pre nego što se i rode.
- Osigurati bolju **zaštitu žena od opasnih hemikalija, sprovođenjem rodno odgovornih politika, uvođenjem rodne ravnopravnosti i prikupljanjem podataka razvrstanih po polu**. Prepoznati i podsticati **lidersku ulogu žena** u društvu, politici i nauci, kao i unutar SAICM okvira za period posle 2020. godine. Uzeti u obzir da su žene podložnije štetnim hemikalijama od muškaraca i da imaju različite periode ranjivosti, npr. tokom trudnoće. Takođe su drugačije izložene toksičnim hemikalijama zbog svoje rodne uloge.
- Prepoznati principe i vrednosti **univerzalnih ljudskih prava**^[10]. Podržati sve nosioce prava u skladu sa odgovarajućim međunarodnim odlukama i deklaracijama^[11].
- Prepoznati principe **Deklaracije iz Rija o životnoj sredini i razvoju** i **principe Agende 2030** kao **osnovu**.
- Prepoznati **ulogu hemikalija i otpada u biodiverzitetu i klimatskim krizama** i **preduzeti mere** za rešavanje ovih uticaja kroz smanjenu proizvodnju, upotrebu i odlaganje hemikalija, uz postepeno ukidanje štetnih supstanci i primenu bezbednijih hemikalija i alternativa koje nisu hemikalije.

Poziv na delovanje možete potpisati ovde:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSecU8_1QRK983bsB1s92c0sHyVBvadDWW2dW--T_46_JiWjgg/viewform

[1] <https://pubs.acs.org/doi/pdf/10.1021/acs.est.1c04158>

[2] <https://ipen.org/policy/chemical-safety-saicm>

[3] <http://www.saicm.org/About/Overview/tabid/5522/language/enUS/Default.aspx>

[4] <https://www.ciel.org/reports/convention-on-plastic-pollution-toward-a-new-global-agreement-to-address-plastic-pollution/>

[5] *Global Governance of Highly Hazardous Pesticides – A Proposal by PAN. (Version 3) SAICM/IP.2/INF.8*
http://www.saicm.org/Portals/12/documents/meetings/IP2/IP_2_INF_8_PAN_Global_Governance_HHPs_f.pdf

[6] <https://www.ciel.org/reports/chemicalstax/>

[7] <https://www.hej-support.org/saicm-needs-a-new-mechanism-for-action/>

[8] <https://www.globalchemicaltransparency.org/>

[9] https://stq-wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/22395/product_sust_info_2017.pdf?sequence=8&isAllowed=y

[10] See e.g. [OHCHR | Special Rapporteur on toxics and human rights](#)

[11] [United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples](#), [The Beijing Declaration and Platform for Action](#), [Resolutions of the International Labor Organization \(ILO\)](#), [Convention on the Rights of the Child](#)

Initial Signatory:

- ALHem (Safer Chemicals Alternative)
- Armenian Women for Health and Healthy Environment
- Association de l'Education Environnementale. pour les Futures Générations (AEEFG)
- Biodiversity and Biosafety Association of Kenya
- BUND - Friends of the Earth Germany
- Center for Environment Justice and Development
- Deutscher Naturschutzring
- Ecocity
- Environment and Social Development Organization
- European Environmental Bureau
- German NGO Forum on Environment and Development
- groundWork, Friends of the Earth South Africa
- Health and Environment Justice Support (HEJSupport)
- Journalists for Human Rights
- Nexus3 Foundation
- Pan African Vision for the Environment (PAVE)
- Pesticide Action Network (PAN) Africa

- Pesticide Action Network (PAN) Aotearoa New Zealand
- Pesticide Action Network (PAN) Asia Pacific
- Pesticide Action Network (PAN) International
- Pesticide Action Network (PAN) Germany
- Pesticide Action Network (PAN) United Kingdom
- Public Eye
- Red de Acción en Plaguicidas y sus Alternativas de América Latina (RAPAL) Latina
- Red de Acción en Plaguicidas y sus Alternativas de América Latina (RAPAL) Uruguay
- Swedish Society for Nature Conservation
- Toxics Link
- Women Engage for a Common Future
- World Future Council
- ZERO - ASTS